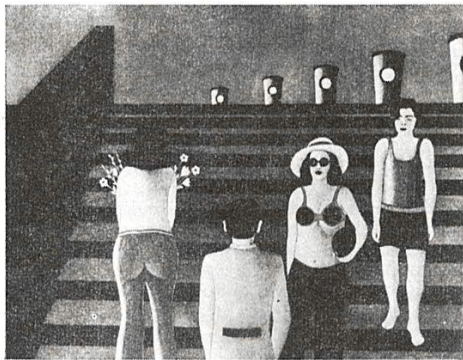

LITER SALAT 3

FILOZOFIJA KOLAČA

Kolači opijaju. Sve je posle kolača lepo. Neobjašnjivo je koliko čovek, dok jede kolače, zaboravlja na sve svoje ne samo male, ne samo srednje, već i one najveće brige. Ne oseća čak ni fizičke tegobe.

Jedna divna krempita, ili šamrolna, ili jedno visoko i čvrsto parče damenkaprlica, ili jedna sjajna šampita, najzad indijaner, najzad, najzad, nema kraja, jer na torte još nismo ni prešli, na ludu krišku doboš-torte, od koje je bolja voćna torta, od koje je bolja rum-torta, od koje je bolja, ne, nema kraja, rečju sve ono što jedna spretna i umna domaćica može, u svom nezamenljivom stvaralačkom zanosu, da spremi, što će reći pribavi, odmeri, smeša, ispeče (ovo je posebna veština od koje umnogome ceo podhvat zavisi) i uobličiti, najzad iznese pred vas, u svoj svojoj primamljivosti i svežini. Iznese na jednoj prikladnoj porculanskoj tacni, koja sva izuzetna svojstva dakonije, i sve vrline, ističe do neodoljivosti.

Isti je slučaj sa nekom malom, ukusno uređenom, intimnom poslastičarnicom, u nekoj pobočnoj ulici do glavne, gde se uvek može naći tihi kutak, prisnost i spokojstvo. Ljubavni parovi, unakli sa bučnog šetališta u glavnoj ulici, ovde su najnežniji. Čak ni cvetno polje, ni pusta divlja plaža, ne pruža im to zadovoljstvo koje osećaju dok ćuore zabijeni u kutu poslastičarnice. Stariji ljudi se odjednom pred pultom, i pre no što će izgovoriti ime kolača, potpuno razgale i posle toliko vremena njihovo lice dobija nešto od one detinjske ustreptalosti. Moćni ljudi govore tu tiše. Jedino je deca smatraju svojom baštinom.

Međutim, poslastičarnica nije hram. Tu nema tamjana, horova, glasa sveštenika koji zastupa Svevišnjeg; ima, istina, mirisa, ali to su razgaljujući mi-

risi svežih kolača i preliva ili pržene kafe; nema mistike kao u hramu, ali ima misterije, misterije dobrog ljudskog raspoloženja, koje je nešto iznad svega. Ova misterija se može protumačiti samo jednim: kolači sadrže u sebi nešto božanstveno.

Kad sam bio đak, stanovah jedno vreme tačno prekoputa jedne kolosalne poslastičarnice, koju je držala gospođa Seleš, jedna od onih izuzetnih žena rođenih da čega god se dotaknu ispadne zlatno. Nikada nisam video da je iko izašao iz njene poslastičarnice namršten, natmuren, mrzovoljan, uvek samo dobrog ili izuzetno dobrog raspoloženja. Zaista, ko je još izašao iz poslastičarnice — očajan? Nisam mogao da primetim. Opazio sam, naprotiv, da se moje sopstveno raspoloženje, ukoliko je bilo loše, svakiput menjalo na bolje i uvek, u stvari, preobrati u raspoloženje kakvo su imali i ti ljudi što su izlazili iz poslastičarnice. Tolika je bila, i jeste, moć — dobrih kolača!

Izmislivši kolače da na kraju »zaslade« obed, ili da — medicinski rečeno — unesu u organizam potrebnu količinu šećera, ljudi su ili prenebregli ili nisu primetili njihovu apsolutno preporodujuću ulogu u sopstvenom životu. Kolači, ako se ne bi preterivalo, mogli bi ostvariti verujem, čitavu revoluciju u psihi čoveka. I to je njihova prava medicinska funkcija. Mogli bi da zamene lekove i lekare. Mogli bi da spreče prepirke, svađe, sukobe i, možda, manje ratove. Svet bi mogao biti vedar, a život veselo.

NUŽNOST SEDALA

Našem svetu su neophodne stvari, predmeti ili bilo šta za — sedenje. Dakle: stolice ili klupe, fotelje ili lju-ljaške. Ali naš svet nije umoran da bi mu zato bila potrebna tolika sedala; naprotiv, on je neumoran. Neumoran u jednoj aktivnosti bez cene, koja ne haje za vreme, aktivnosti koja i nije istinska aktivnost već jedna prirodna potreba duha, a ona se sastoji u — pričanju i prepričavanju.

Nastanjen u plodonosnim predelima, prezadovoljan ukoliko drugi nema više, i ljubomoran ukoliko ima, a naročito ukoliko ne »sedi« već večno nešto »radi«, naš čovek ima vremena — odnosno: vreme tome upravo i služi, da priča i prepričava, a sve o najbližima i onima što više vrede ili se bilo čime ističu.

Osim pričanja i priča postoji i dogovaranje, merenje, kombinovanje. Ozbiljan razgovor gde se stvari »cene« i procenjuju, gde se beskonačno meri i premerava, da bi se sutradan učinilo suprotno.

A za sav taj »odah duše« neophodno je negde i na nečemu — sedeti. Ni-pošto kod kuće. A ako je već kod kuće, veoma malo u sobi. Naš svet voli ulicu, pijacu, kafanu, vrevu, donekle prirodu, a u najgorem slučaju neku ozelelenulu baštu. Negde napolju, najrađe. On čak voli da sedi, ovih dana, u auto-

mobilu otvorenih vrata, naročito ako je »bolji« od susedovog. Tako se taj svet na kraju zadovolji.

Proporcionalno gledajući, u odnosu na broj stanovništva, u nas je, besumnje, visok procenat tzv. sedala. Sedala su u nas na sve strane. I uvek ima nove i nove potrebe za njima. Kad bi se pred svakom kućom nalazilo dovoljno klupa i stolica, bilo bi to ravno idealu. U nas su uvek sve klupe u parkovima i sve stolice u baštama — zauzete. Treba novih. Drvenarija je najpogodnija; ona nije ni suviše tvrda ni odviše meka. Ali samo da je ima, neka se pravi i postavlja na svako mesto — besplatno.

Zašto da naš svet — stoji, u grupa-ma ili dvoje-troje, kad toliko voli da priča. Neka sedi, radi svojih nogu.

PRIČA O SPOKOJSTVU

Ljudi, oni koji cele nedelje rade osam časova dnevno na svom radnom mestu, a potom još negde da bi povećali svoju zaradu, koji bi posle svega trebalo da su umorni (što u stvari i jesu) i da jedva čekaju dan odmora, nedelju, da bi predahnuli, otpočinjtu toga dana, začudo (i to već od ranog prepođneva) neke natižgled nevažne poslove po kući i oko nje, koje, međutim, obavljaju sa dirljivom predanošću i ljubavlju, kao da im je u tom radu pravi odmor. Uistinu i jeste. Ti nedeljni kućni poslovi su, čini se, nešto nasušno, čak: suštinsko u životu većine ljudi.

Posle šest dana obaveznog i preko-vremenog rada, čovek uzima nedeljom u ruke čekić, klešta i testeru i započinje da gradi — policu. I upravo građenje ove konkretne police, jeste delanje koje ga ispunjava i u kome nalazi svoje stvarno zadovoljstvo, ono koje nije našao, možda, u svih onih pret-hodnih šest dana.

To nije čudno. Čovek čezne za stvaranjem, a mehanizovan rad mu to uskraćuje. Treba u radu naći sebe, u tome je problem. Imati osećaj da si nešto ostvario, to je osnovno. Videti to ostvareno, to je nezamenljivo.

To je onaj mali ljudski rad, svima nama dobro poznat; onaj rad koji smo barem jednom sami obavljali. Setimo se one mirne sabranosti kojom smo okopavali leje mladog povrća ili pravili kućicu za psa.

Videli smo na obali reke čoveka kako mirno, usredsređeno plete mrežu (ribarsku) ili ženu kako sa zadovoljstvom glača čisto rublje. To je uzbudljivo. To uzbudjuje dublje nego prava drama. Danas, kada je sve drama, kad je drama u svemu, u svakoj sitnici, kada sve uzbudjuje i raspaljuje, kada je drama postala svakodnevni život nije li mir, nasuprot tom nemiru, toj gomili pitanja, upravo prava drama? Paradoksalno zvuči: ali u tom moru nemira kojim smo okruženi, mir je izgleda ono što stvarno uzbudjuje. Proste, obične ljudske radnje, zapanjuju svojim dubokim smislom, koji ostaje nezapažen, na koji smo navikli.